PEOPLE'S PLAN FOR THE TEIFI

CYNLLUN Y BOBL AR GYFER Y TEIFI

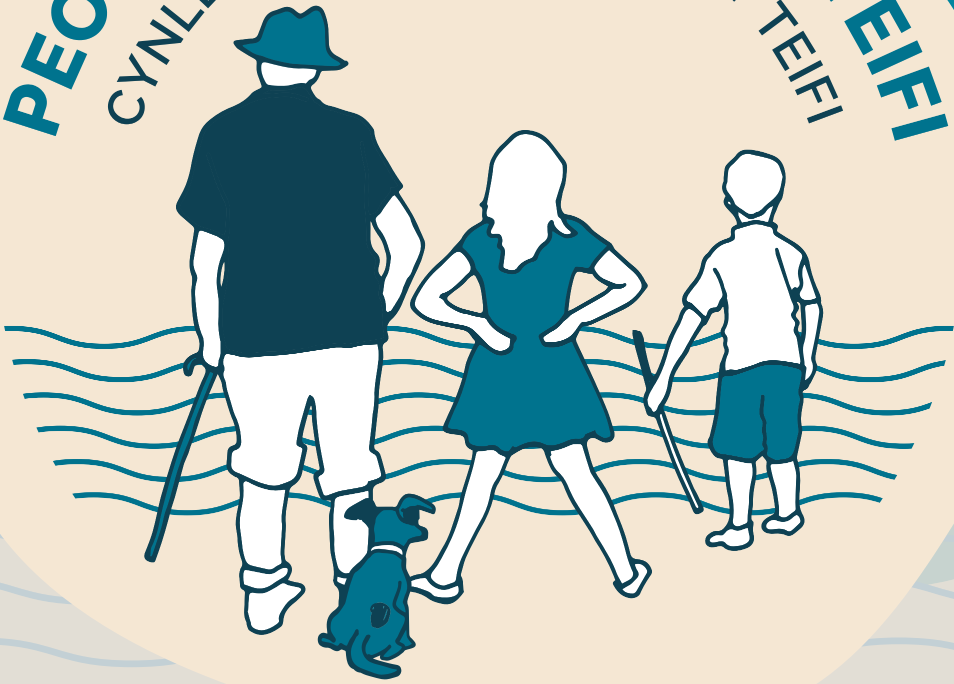

Small World Byd Bach

space to create

Save the Teifi · Achubwch y Teifi

West Wales Rivers Trust
Ymddiriedolaeth Afonydd Gorllewin Cymru

Esmée Fairbairn Foundation

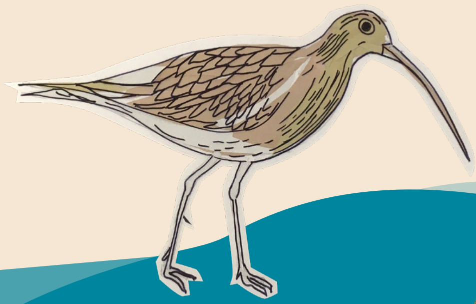

Gelwir Afon Teifi yn “Frenhines Afonydd Cymru”. Rhwng y tarddle yn uchel ym Mynyddoedd Cambria yn Llyn Teifi a’r aber islaw Aberteifi, mae’r Afon Teifi yn llifo trwy gefn gwlad Canolbarth Cymru, gan gynnwys tir fferm, gwarchodfeydd natur, a nifer o drefi a phentrefi ar hyd y ffordd.

Gyda hanes ecolegol a diwylliannol cyfoethog, mae 76 milltir y Teifi yn cynrychioli rhan annatod o’n cymunedau fel ffynhonnell bwyd, lle i fasnachu, a lle i bobl a natur gydfodoli.

Yn ystod y degawdau diwethaf, mae’r afon wedi wynebu pwysau cynyddol o lygredd, diraddio cynefinoedd, a newid yn yr hinsawdd. Rydym mewn cyfnod lle mae newid yn hollbwysig os ydym am wrthdroi’r dirywiad hwn cyn ei bod hi’n rhy hwyr.

Cynllun y Bobl ar gyfer Y Teifi

Y Broses

Crëwyd Cynllun y Bobl ar gyfer y Teifi fel rhan o brosiect Llais yr Afon, a ariannwyd gan Sefydliad Esmée Fairbairn. Mae prosiect Llais yr Afon yn gydweithrediad rhwng Ymddiriedolaeth Afonydd Gorllewin Cymru, Theatr Byd Bach, spacetocreate, ac Achub y Teifi.

Trwy gymysgedd o weithdai ymgysylltu creadigol, hyfforddiant gwyddoniaeth dinasyddion, ac arolygon personol ac ar-lein, mae’r prosiect hwn wedi dal yr uchelgeisiau ar gyfer dyfodol yr afon gan dros 300 o aelodau’r gymuned.

Am fwy o wybodaeth am y prosiect, ewch i: https://westwalesriverstrust.org/peoples-plan-for-the-teifi/

Fel cymunedau'r Teifi, rydym wedi nodi pum thema i grwpio ein gweledigaeth a'n syniadau ar gyfer y dyfodol: mynediad, ansawdd dŵr, bioamrywiaeth, bwyd a ffermio, a diwylliant a threftadaeth.

Wrth gwrs, mae'r themâu hyn yn croestorri ac yn cydblethu â'i gilydd. Felly, mae'n bwysig ystyried pob un ohonynt wrth ddatblygu cynlluniau a strategaethau sy'n ymwneud ag Afon Teifi, oherwydd yn aml bydd cydbwysedd i'w daro rhwng gwahanol themâu a rhanddeiliaid. Nodwyd llawer o'r rhain drwy gydol y prosesau ymgynghori ac maent wedi'u hamlygu yng Nghynllun y Bobl hyn.

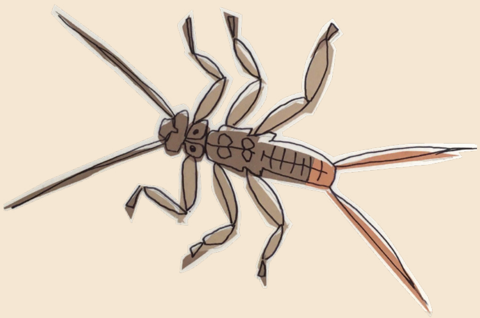

Map o ymatebion ar gyfer Cynllun y Bobl ar gyfer Y Teifi. Mae'r rhifau yn dangos nifer yr ymatebion o'r gymuned, gyda dotiau'n nodi un ymateb.

Mynediad

Mae'r angen am fynediad gwell i'r afon yn hollbwysig yn y weledigaeth o ddyfodol yr afon. Mae llawer o aelodau'r gymuned yn teimlo mai diffyg mynediad clir i'r afon yw'r rhwystr mwyaf sy'n eu hatal rhag ymgysylltu â'r afon.

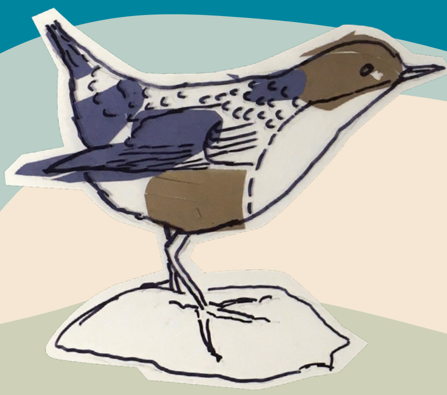

Argymhellion Cymunedol

1. Sicrhau bod yr holl hawliau tramwy cyhoeddus yn hygyrch ac yn cael eu cadw'n briodol.
2. Dylai pob cynllun ar gyfer yr afon yn y dyfodol (cynllunio, ansawdd dŵr, cefnogaeth tirfeddianwyr ac ati), edrych am gyfleoedd i wella mynediad i'r afon, naill ai fel rhan o'r cynllun neu fel rhan o waith lliniaru. Rhaid gwneud hyn gyda mewnbwn cymunedol i ganfod y dull gorau.
3. Gwneud llwybrau presennol yn fwy hygyrch lle bo modd. Arwyddion gwell ac ychwanegiadau fel meinciau a chanllawiau mewn mannau. Mae llawer o enghreifftiau o arfer da ar hyd yr afon i ddysgu oddi wrthynt, fel llwybrau pren mewn mannau perthnasol.
4. Creu pontydd diogel i gerddwyr a/neu sicrhau diogelwch cerddwyr ar bontydd presennol, gyda'r fantais ychwanegol o leihau dibyniaeth ar geir.
5. Rheoli rhywogaethau ymledol, fel Jac y Neidiwr a Chlymog Japan. Mae'r ddwy rywogaeth hyn yn effeithio ar sefydlogrwydd y glannau ac yn rhwystro llwybrau sy'n golygu na all aelodau'r gymuned gael mynediad i'r mannau hyn mwyach.
6. Cefnogaeth i grwpiau lleol sy'n gweithio i gynyddu mynediad i'r afon trwy hamdden fel grwpiau padlo, cymdeithasau pysgota, a grwpiau cerdded.
7. Tynnu ysbrydoliaeth o Lwybr Dyffryn Teifi sydd newydd ei sefydlu fel dull o weithio gyda thirfeddianwyr a chymunedau.

Mae'n bwysig bod mynediad yn cael ei ddatblygu mewn ffyrdd nad ydynt yn tanseilio gallu byd natur i ymadfer a ffynnu. Mae hefyd yn hanfodol bod lleoedd ar gael i aelodau grwpiau, megis clybiau chwaraeon, eu mwynhau a'u defnyddio.

Ansawdd Dŵr

Mae ansawdd a glendid yr afon ei hun yn bryder mawr yn ein cymunedau gyda charthffosiaeth, dŵr ffo slyri, a sbwriel wedi'u nodi fel y prif bryderon.

"Byddwn wrth fy modd yn nofio ynddo lle mae'n hygyrch, ond nid wyf yn ymddiried yn ansawdd y dŵr."

Cymylau geiriau wedi'u creu o ymatebion cymunedol casglu yn ystod arddangosfeydd cyhoeddus

Argymhellion Cymunedol

1. Cefnogi grwpiau sy'n cyflwyno mentrau addysg ar fonitro gweledol (lliw, ewyn, rhwystrau ac ati), sydd yn gam cyntaf i lawer o wirfoddolwyr ymgysylltu â gwyddoniaeth dinasyddion.
2. Mwy o fonitro cemegol ar Afon Teifi a'i llednentydd, gan gynnwys cefnogi mentrau gwyddoniaeth dinasyddion sy'n ceisio creu darlun mwy cyflawn o ansawdd dŵr trwy gydol y flwyddyn.
3. Gwell cyhoeddi o ddata lleol i bawb ei weld a'i ddeall, ar-lein ac yn bersonol. Mae'r olaf yn arbennig o bwysig yn safleoedd poblogaidd i gerddwyr a defnyddwyr eraill.
4. Cefnogaeth ariannol a logistaidd gan gyrff a chwmnïau cyhoeddus, yn enwedig Cyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru/ Welsh Water, i wella ansawdd dŵr trwy atebion technolegol a naturiol, gan weithio gyda chymunedau i benderfynu'r dulliau mwyaf addas ar gyfer pob ardal.
5. Cynyddu ymdrechion i fynd i'r afael â chyfleusterau carthffosiaeth breifat fel tanciau septig.

Bioamrywiaeth

Rydym wedi gweld dirywiad ecolegol yn yr Afon Teifi dros y degawdau diwethaf. O lai o gynefinoedd glan afon i'r gostyngiad yn nifer yr Eogiaid Iwerydd eiconig, rhaid inni wrthdroi'r llwybr presennol hwn. Yn ffodus, mae pocedi o fioamrywiaeth ar hyd yr afon, sy'n golygu nad ydym yn dechrau o'r dechrau.

"Gallwn i fynd ymlaen ac ymlaen am y gostyngiad dros y 25 mlynedd rydw i wedi byw yma. Mae'r afon 12 troedfedd o fy nhŷ a dyma'r peth cyntaf a welaf bob dydd."

Argymhellion Cymunedol

1. Sefydlu dealltwriaeth o'r sefyllfa bresennol ar gyfer natur ar hyd yr Afon Teifi a'i llednentydd.
2. Adfer a chynyddu cynefin ar gyfer natur tra hefyd yn mynd i'r afael â materion sy'n ymwneud ag ansawdd dŵr, llifogydd, a mynediad. Gallai hyn gynnwys blaenoriaethu atebion sy'n seiliedig ar natur, gan gynnwys rheoli llifogydd a chynlluniau draenio trefol cynaliadwy (SDCau).
3. Gweithio gyda thirfeddianwyr a chymunedau ar lefel dalgylch i greu coridorau ar hyd yr Afon Teifi i gysylltu'r pocedi o fioamrywiaeth uchel yn well. Mae hyn yn bwysig wrth i Gymru weithio tuag at dargedau rhyngwladol a chenedlaethol ar gyfer adfer natur.
4. Cynyddu ymdrechion i reoli rhywogaethau estron goresgynnol fel Jac y Neidiwr a Clymog Japan, sy'n achosi dirywiad mewn bioamrywiaeth frodorol, yn lleihau mynediad, ac yn ychwanegu at berygl o lifogydd.

Bwyd a Ffermio

Ffermio yw un o gonglfeini ein cymunedau gwledig ac am flynyddoedd lawer bu'n darparu swyddi a bwyd i'r ardal leol.

"Byddai'n hyfryd pe gallem, un diwrnod yn y dyfodol, ddal pysgod i'w bwyta o'r afon fel y gwnes i pan oeddwn yn llawer iau. Rwy'n gwybod y gallai hyn fod yn optimistaidd, ond rwy'n meddwl ei fod yn rhywbeth i anelu ato."

Argymhellion Cymunedol

1. Gweithio gyda ffermwyr a thirfeddianwyr i gyflawni gwaith adfer ar lefel dalgylch ar hyd yr Afon Teifi a'i llednentydd. Bydd hyn hefyd yn rhan o waith Rheoli Llifogydd yn Naturiol y mae'n rhaid ei wneud ar lefel dalgylch i sicrhau'r effaith fwyaf posibl.
2. Cefnogi ffermwyr teuluol a ffermwyr ar raddfa fach a chynhyrchwyr bwyd lleol eraill i drosglwyddo i arferion ffermio sy'n gyfeillgar i natur, gan ganolbwyntio'n benodol ar leihau dŵr ffo slyri i afonydd.
3. Gwthio am amcanion amddiffyn afonydd cryfach mewn polisïau ffermio fel y Cynllun Ffermio Cynaliadwy, gan gynnwys cefnogi ffermwyr i greu clustogfeydd ar lan yr afon i leihau dŵr ffo ac erydiad.
4. Cefnogi systemau a marchnadoedd bwyd lleol i fyrhau cadwyni cyflenwi.
5. Sicrhau bod mesurau gorfodi cryf, sy'n cymell mynd i'r afael â'r mater, ar waith fel y dewis olaf ar gyfer ad-droseddwyr.

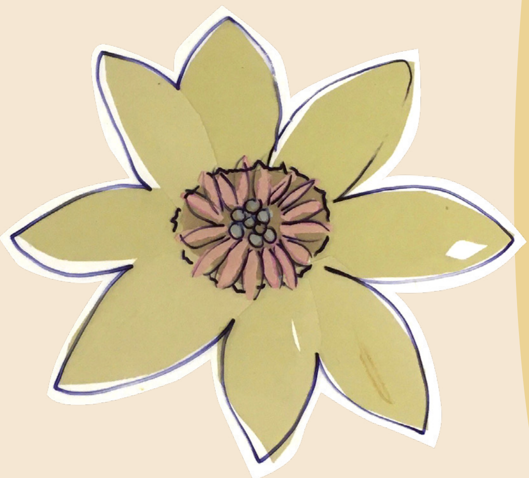

Diwylliant a Threftadaeth

Ar un adeg roedd yr Afon Teifi yn rhan ganolog o'n cymunedau. Gan gyflwyno rhwystr a chyfle, ni allwch siarad am y cymunedau hyn heb sôn am effaith yr afon. O ddyddiau Ystrad Fflur i'w defnydd mewn amaethyddiaeth ac i'r cwryglau a pysgota eogiaid Cenarth a'i rhannau isaf, mae afon Teifi wedi llunio cymunedau yng Nghanolbarth a Gorllewin Cymru, yn ddaearyddol ac yn ddiwylliannol.

Er efallai na fyddwn byth yn ymgysylltu â'r afon yn yr un ffordd â chenedlaethau'r gorffennol, gallwn ddod o hyd i ffyrdd o sicrhau bod yr afon yn parhau i fod yng nghanol ein cymunedau.

Argymhellion Cymunedol

1. Cefnogi gwaith ar draws cymunedau i greu mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu am yr afon. Gall hyn gynnwys digwyddiadau cymunedol a gynhelir gan gyrff cyhoeddus, preifat, neu anllywodraethol; prosiectau mewn ysgolion; neu gymorth i ddiwydiannau lleol.

2. Cefnogi grwpiau hamdden fel cymdeithasau pysgota, grwpiau padlo, a chymdeithasau cerdded i gyflwyno sesiynau ar gyfer eu haelodau a'r gymuned ehangach.

3. Sicrhau bod pob datblygiad yn ceisio cadw a gwella tirwedd ddiwylliannol a daearyddol cymunedau ar hyd yr Afon Teifi. Mae'n hanfodol bod pob datblygwr, boed yn gyhoeddus neu'n breifat, yn gweithio gyda chymunedau i gyflawni prosiectau yn y meysydd hyn.

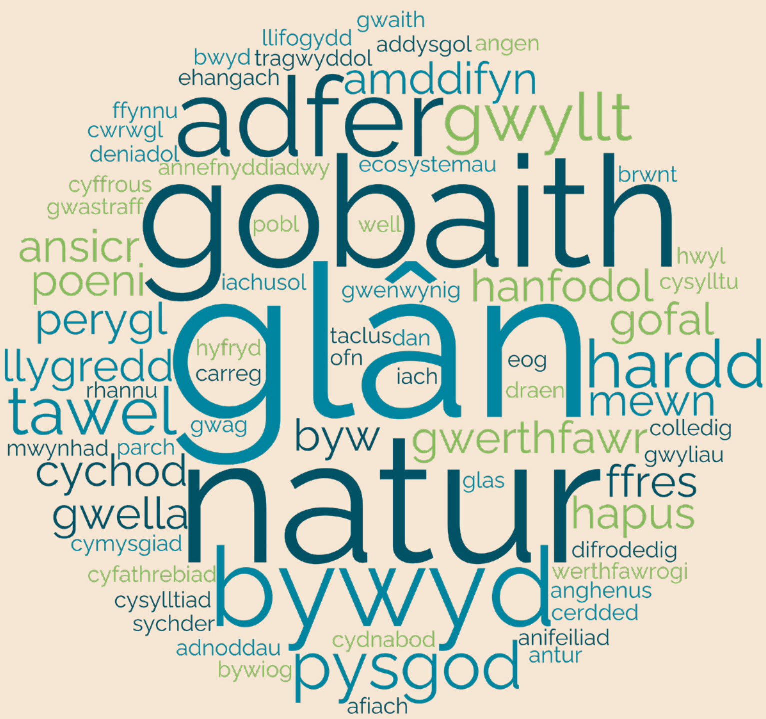

Cymylau geiriau wedi'u creu o ymatebion cymunedol casglu yn ystod arddangosfeydd cyhoeddus.